

Brussel, 17 november 2023
(OR. en)

15162/23

SOC 745
EMPL 532
ENV 1258

NOTA

van:	het secretariaat-generaal van de Raad
aan:	het Comité van permanente vertegenwoordigers/de Raad
Betreft:	Ontwerpconclusies van de Raad over meer democratie op het werk en groene collectieve onderhandelingen met het oog op fatsoenlijk werk en duurzame en inclusieve groei - <i>Goedkeuring</i>

1. Het voorzitterschap heeft ontwerpconclusies van de Raad opgesteld getiteld "Meer democratie op het werk en groene collectieve onderhandelingen met het oog op fatsoenlijk werk en duurzame en inclusieve groei".
2. De Groep sociale vraagstukken heeft deze conclusies besproken op 28 september en 16 en 31 oktober 2023.
3. Na een informele schriftelijke raadpleging heeft de groep overeenstemming bereikt over de conclusies in bijlage dezes.
4. Het Comité van permanente vertegenwoordigers wordt verzocht:
 - de overeenstemming over de tekst van de ontwerpconclusies zoals vervat in de bijlage te bevestigen, en
 - de ontwerpconclusies ter goedkeuring toe te zenden aan de Raad (Epsco), die op 27 november 2023 zal worden gehouden.

**Meer democratie op het werk en groene collectieve onderhandelingen met het oog op
fatsoenlijk werk en duurzame en inclusieve groei**

Ontwerpconclusies van de Raad

OVERWEGENDE HETGEEN VOLGT:

1. De waarden waarop Europese Unie is gegrondvest, zijn: eerbied voor de menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, gelijkheid, de rechtsstaat en eerbiediging van de mensenrechten; de democratie, in haar politieke, economische en sociale dimensie, is van cruciaal belang voor onze samenleving.
2. De democratie functioneert goed wanneer iedereen kan deelnemen en zijn stem op doeltreffende wijze kan laten horen in alle aspecten van zijn leven, ook op het werk. Democratie op het werk is een van de kernwaarden van de EU en een garantie voor een rechtvaardiger en inclusiever sociaal Europa.
3. Democratie op het werk maakt deel uit van het Europees sociaal model en is in de Unie en haar lidstaten in verschillende vormen te vinden, waaronder de voorlichting en raadpleging van werknemers, collectieve onderhandelingen, een sociale dialoog en de participatie van werknemers in de bestuurs-, of toezichhoudende organen van een onderneming.
4. Meer democratie op het werk kan bijdragen tot de duurzame ontwikkeling van de Unie en met name tot een concurrerende en inclusieve sociale markteconomie, die leidt tot volledige werkgelegenheid, fatsoenlijk werk, sociale vooruitgang en duurzame groei.

HERINNEREND AAN HETGEEN VOLGT:

5. De artikelen 12, 27 en 28 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, die de vrijheid van vergadering en vereniging, het recht van werknemers op voorlichting en raadpleging op hun werkplek en het recht op collectieve onderhandelingen en collectieve actie waarborgen.
6. Beginsel 8 van de Europese pijler van sociale rechten, dat betrekking heeft op de sociale dialoog en betrokkenheid van werknemers, en het actieplan voor de Europese pijler van sociale rechten, dat de Commissie op 4 maart 2021 heeft gepresenteerd, waarin het belang wordt onderkend van een sociale dialoog, collectieve onderhandelingen, voorlichting, raadpleging en participatie van werknemers en hun vertegenwoordigers op verschillende niveaus (ook op bedrijfs- en sectoraal niveau). De beginselen van de Europese pijler van sociale rechten en het actieplan voor de Europese pijler van sociale rechten spelen een belangrijke rol bij het aanzetten tot maatregelen om economische transitie vorm te geven en innovatie op de werkplek te bevorderen, met name met het oog op de duale transitie en de veranderingen in de arbeidsomgeving.
7. Het sociaal engagement dat is opgesteld tijdens de sociale top van Porto van 2021 en waarin wordt gepleit voor de bevordering van de sociale dialoog als structurele component van het Europees sociaal model en de versterking ervan op Europees, nationaal, regionaal, sectoraal en bedrijfsniveau.
8. De duurzameontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties, met als ontwikkelingsdoelstelling nr. 8 dat inclusieve en duurzame economische groei, tewerkstelling en waardig werk voor iedereen moeten worden bevorderd.

9. Het verkennend advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité van 27 april 2023 over democratie op het werk¹, waarin wordt gesteld dat meer democratie in de wereld van het werk afhankelijk is van de noodzakelijke en passende rechtsgrondslagen, en van een op kennis gebaseerde samenwerking van alle actoren, met name tegen de achtergrond van de uitdaging van de groene en de digitale transitie.
10. De resolutie van het Europees Parlement van 11 mei 2023 over een routekaart voor een sociaal Europa – twee jaar na de Sociale Top van Porto², waarin de Commissie, de lidstaten en de sociale partners van de EU wordt verzocht zich in te zetten voor een hogere dekkingsgraad voor collectieve onderhandelingen en waarin wordt opgeroepen om bij de EU-financiering rekening te houden met doelstellingen van het overheidsbeleid, bijvoorbeeld sociale vereisten.
11. Het verkennend advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité van 14 juni 2023 over groene collectieve onderhandelingen³, waarin wordt gesteld dat kwesties in verband met de groene transitie meer aandacht kunnen krijgen bij collectieve onderhandelingen op de passende niveaus en dat de bevordering van groene collectieve onderhandelingen op alle niveaus een geschikt middel daartoe is.
12. Het initiatiefverslag van niet-wetgevende aard van het Europees Parlement van 16 december 2021 over democratie op het werk⁴, waarin de betrokkenheid van werknemers op bedrijfsniveau wordt bevorderd als een manier om de democratie op het werk te ondersteunen, en waarin wordt opgeroepen tot verdere maatregelen op het gebied van de voorlichting, raadpleging en inspraak van werknemers, ondernemingsraden, vennootschapsrecht en corporate governance.

¹ Verkennend advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité van 27 april 2023 over democratie op het werk, SOC/746-EESC-2022:<https://www.eesc.europa.eu/nl/our-work/opinions-information-reports/opinions/democracy-work>

² Resolutie van het Europees Parlement van 11 mei 2023 over een routekaart voor een sociaal Europa – twee jaar na de Sociale Top van Porto
https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0203_NL.html

³ Verkennend advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité van 14 juni 2023 over groene collectieve onderhandelingen: <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/green-collective-bargaining>

⁴ [Aangenomen teksten – Europees kader voor participatierechten van werknemers en de herziening van de richtlijn Europese ondernemingsraden – donderdag 16 december 2021 \(europa.eu\)](#)

13. Besluit (EU) 2023/936 van het Europees Parlement en de Raad van 10 mei 2023 over een Europees Jaar van de Vaardigheden, waarin wordt gepleit voor maatregelen zoals de bevordering van de ontwikkeling van transitietrajecten en grootschalige partnerschappen voor vaardigheden, en van nationale, sectorale en bedrijfsspecifieke vaardighedenstrategieën en -opleidingen, onder meer door middel van een sociale dialoog en betrokkenheid van sociale partners.
14. De bestaande EU-wetgeving inzake de inspraak van werknemers op nationaal en internationaal niveau, met name Richtlijn 2002/14/EG tot vaststelling van een algemeen kader betreffende de informatie en de raadpleging van de werknemers, Richtlijn 98/59/EG inzake collectief ontslag, Richtlijn 2009/38/EG inzake Europese ondernemingsraden (herschikking) en de Richtlijnen 2001/86/EG en 2003/72/EG betreffende de rol van de werknemers in de Europese vennootschap en de Europese coöperatieve vennootschap.
15. De aanbeveling van de Raad van 16 juni 2022 inzake het garanderen van een rechtvaardige transitie naar klimaatneutraliteit⁵, waarin de lidstaten wordt verzocht te voorzien in de volledige en betekenisvolle betrokkenheid van werknemers op alle niveaus en hun vertegenwoordigers, onder meer door hen voor te lichten en te raadplegen, bij het anticiperen op veranderingen en het beheren van herstructureringsprocessen, met inbegrip van die welke verband houden met de groene transitie.

⁵ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H0627\(04\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H0627(04))

16. In deze conclusies wordt onder "collectieve onderhandelingen" verstaan alle onderhandelingen die overeenkomstig de nationale wetgeving en praktijk in iedere lidstaat plaatsvinden tussen een werkgever, een groep werkgevers of een of meer werkgeversorganisaties enerzijds en een of meer vakbonden anderzijds, om de arbeidsomstandigheden en -voorwaarden vast te stellen. **Onder "collectieve overeenkomst" wordt verstaan een schriftelijke overeenkomst betreffende bepalingen inzake arbeidsomstandigheden en -voorwaarden die is gesloten door de sociale partners die overeenkomstig nationale wetgeving en praktijk, met inbegrip van collectieve arbeidsovereenkomsten die algemeen verbindend zijn verklaard, de bevoegdheid hebben om namens respectievelijk werknemers en werkgevers te onderhandelen.**
17. De aanbeveling van de Raad van 12 juni 2023 over de versterking van de sociale dialoog in de Europese Unie, waarin de lidstaten bijvoorbeeld richtsnoeren wordt geboden voor de bevordering van de sociale dialoog, met inbegrip van collectieve onderhandelingen, door een gunstig klimaat te waarborgen voor een bipartiete en tripartiete sociale dialoog en door de sociale partners hier systematisch, op zinvolle wijze en tijdig bij te betrekken en ervoor te zorgen dat zij toegang hebben tot relevante informatie.
18. De relevante IAO-verdragen, met name verdrag nr. 87 betreffende de vrijheid tot het oprichten van vakverenigingen en de bescherming van het vakverenigingsrecht en verdrag nr. 98 betreffende het recht zich te organiseren en collectief te onderhandelen.

BENADRUKKEND HETGEEN VOLGT:

19. Democratie op het werk vereist goed functionerende systemen voor collectieve onderhandelingen, de bevordering van collectieve onderhandelingen, strategieën en doeltreffende ruimten voor de verschillende vormen van participatie van werknemers en hun vertegenwoordigers in een bedrijf, rekening houdend met de verschillende vormen van bedrijfsorganisatie, management en toezicht.
20. De verschillende nationale modellen voor de governance van vennootschappen maken de participatie van werknemers in een dergelijke vorm van governance mogelijk. Deze modellen kunnen bijdragen tot duurzame en inclusieve groei en fatsoenlijk werk, en bevorderen het concurrentievermogen van bedrijven, de participatie van werknemers en de inzet voor de doelstellingen van een bedrijf.
21. Een regelmatige, transparante, respectvolle en brede dialoog tussen de sociale partners kan meer vertrouwen wekken en bijdragen tot de ontwikkeling van succesvollere en evenwichtigere aanpassingsprocessen in de context van de vele veranderingen waarmee bedrijven en andere organisaties worden geconfronteerd.
22. De groene en de digitale transitie, samen met de andere transformaties die van invloed zijn op de arbeidsomgeving, zoals demografische veranderingen en migratie, maken het noodzakelijk verdere stappen te zetten om de democratie op het werk te versterken, teneinde duurzame en inclusieve groei en fatsoenlijk werk verder te bevorderen.
23. De bestaande EU-wetgeving inzake voorlichting en raadpleging van werknemers moet geschikt blijven voor het beoogde doel en rekening houden met de recente veranderingen in de arbeidsomgeving.
24. Van meet af aan kan de participatie van werknemers in de besluitvormingsprocessen van bedrijven een positieve invloed hebben op strategische beslissingen, waardoor het risico op toekomstige conflicten wordt beperkt.

25. De toegang van vertegenwoordigers van werknemers tot de bestuurs-of toezichthoudende organen van een onderneming is van essentieel belang voor de integratie van het perspectief van de werknemers in het algemene managementsysteem van een onderneming, met name in internationale ondernemingen, en moet mogelijk worden gemaakt in overeenstemming met de nationale wetgeving of praktijken.
26. De digitale transitie en de digitalisering van bedrijven brengen nieuwe uitdagingen met zich mee voor de doeltreffendheid van het recht op voorlichting en raadpleging. Ze hebben gevolgen voor de fysieke ruimten waar de werkzaamheden plaatsvinden en, bij uitbreiding, voor het begrip "vestiging". Voorts kunnen het gebruik van artificiële intelligentie en algoritmisch beheer in de werkorganisatie, arbeidsverhoudingen of nieuwe vormen van werk van invloed zijn op de wijze waarop de voorlichting en raadpleging van werknemers kunnen plaatsvinden. Een doeltreffende handhaving van het recht op voorlichting en raadpleging, alsook collectieve onderhandelingen, spelen een cruciale rol bij de ontwikkeling en eerbiediging van de rechten van werknemers in het kader van digitaliseringsprocessen en het gebruik van artificiële intelligentie en algoritmen in de arbeidsorganisatie en arbeidsverhoudingen.
27. De sociale dialoog, met inbegrip van collectieve onderhandelingen, is op alle niveaus een ideaal instrument om de opleiding en om- en bijscholing van werknemers te bevorderen, aangezien de sociale partners kennis uit de eerste hand hebben van de huidige en toekomstige vaardigheden die op de arbeidsmarkt nodig zijn, ook in de context van de groene en de digitale transitie.

28. De sociale dialoog, met inbegrip van collectieve onderhandelingen, is ook, op alle niveaus en binnen de grenzen van de bevoegdheden, van cruciaal belang voor een adequate overgang van de ene naar de andere baan, het scheppen van hoogwaardige banen in de transitie, met inbegrip van groene banen, en de doeltreffende toepassing van toereikende lonen en adequate arbeidsomstandigheden, met inbegrip van die welke verband houden met gezondheid en veiligheid op het werk en een leven lang leren.
29. Groene collectieve onderhandelingen, op alle niveaus, ook op intersectoraal en sectoraal niveau, en op bedrijfs-, lokaal, regionaal, nationaal en Europees niveau, met als definitie de "inhoud van collectieve onderhandelingen over kwesties die verband houden met de groene transitie", spelen een sleutelrol bij het verwezenlijken van de doelstellingen van de Europese Green Deal en bij de transitie naar een klimaatneutrale en inclusieve economie. De rol van de sociale partners, van wie de autonomie moet worden gerespecteerd, is van cruciaal belang bij het vinden en uitvoeren van evenwichtige oplossingen die een eerlijke transitie naar een koolstofarme economie faciliteren en een groen en sociaal Europa bevorderen.
30. In het licht van het bovenstaande vereisen democratie op het werk en groene collectieve onderhandelingen over fatsoenlijk werk en duurzame en inclusieve groei sterke sociale partners en de bevordering van de sociale dialoog en collectieve onderhandelingen om het toepassingsgebied ervan te vergroten.
31. Deze conclusies bouwen voort op eerdere werkzaamheden en op politieke intentieverklaringen die de Raad, het Europees Parlement, de Commissie en de betrokken actoren op dit gebied hebben afgelegd. Deze eerdere politieke intentieverklaringen zijn ook opgenomen in de bijlage.

DE RAAD VERZOEKT DE LIDSTATEN, overeenkomstig hun nationale bevoegdheden, rekening houdend met nationale praktijken en met inachtneming van de rol en de autonomie van nationale sociale partners:

32. De verdere ontwikkeling van verschillende vormen van democratie op het werk in nationale wetgeving of praktijken te bevorderen.
33. Stappen te zetten om de doeltreffende toepassing van het Europees kader inzake het recht van werknemers op voorlichting en raadpleging te blijven ondersteunen, bijvoorbeeld door middel van de bestaande systemen voor doeltreffende sancties en de bescherming van vertegenwoordigers van werknemers.
34. Door te gaan met het versterken van de sociale dialoog, het vergroten van het toepassingsgebied van collectieve onderhandelingen en het mogelijk maken van effectieve collectieve onderhandelingen, in nauwe samenwerking met de sociale partners, in overeenstemming met de aanbeveling van de Raad van 12 juni 2023, met inachtneming van de autonomie van de sociale partners en het beginsel van vrije en vrijwillige onderhandelingen.
35. Ervaringen en goede praktijken uit te wisselen met betrekking tot nationale en Europese mechanismen voor de participatie van werknemers in de bestuurs- of toezichthoudende organen van een onderneming.
36. De ontwikkeling van groene collectieve onderhandelingen op intersectoraal, sectoraal en bedrijfsniveau verder aan te moedigen, in nauwe samenwerking met de sociale partners, met inachtneming van hun autonomie en het beginsel van vrije en vrijwillige onderhandelingen.

DE RAAD VERZOEKT DE COMMISSIE, met inachtneming van de rol en de autonomie van de Europese en nationale sociale partners:

37. Initiatieven te ontwikkelen om het bewustzijn van nationale en EU-regels inzake het recht van werknemers op voorlichting, raadpleging en inspraak te vergroten, de empirisch onderbouwde positieve effecten van de participatie van werknemers te benadrukken en de uitwisseling van beste praktijken tussen de lidstaten te bevorderen.
38. Bij te dragen tot de versterking van de sociale dialoog in de EU en initiatieven aan te moedigen om het toepassingsgebied van collectieve onderhandelingen te vergroten en doeltreffende collectieve onderhandelingen mogelijk te maken, bijvoorbeeld door middel van overheidsfinanciering, steun aan bedrijven of overheidsopdrachten.
39. In nauwe samenwerking met de Europese sociale partners te blijven nagaan of de bestaande EU-wetgeving inzake voorlichting en raadpleging van werknemers nog steeds geschikt is voor het beoogde doel. Hierbij moet bijvoorbeeld rekening worden gehouden met de veranderingen als gevolg van de digitale transitie, zoals het gebruik van artificiële intelligentie en algoritmisch beheer in de arbeidsorganisatie, arbeidsverhoudingen of nieuwe vormen van werk, alsook met de uitdagingen in verband met de doeltreffende handhaving van voorlichtings- en raadplegingsrechten in de lidstaten.
40. Na te denken over de noodzaak en relevantie van ontwikkelingen in de EU-wetgeving op het gebied van de participatie van werknemers in ondernemingen, met name internationale ondernemingen. Daarbij moet bijvoorbeeld rekening worden gehouden met de noodzaak ervoor te zorgen dat bij de oprichting van Europese bedrijven en Europese coöperatieve vennootschappen, alsook grensoverschrijdende activiteiten, de medezeggenschapsrechten van werknemers niet worden omzeild of ondermijnd.

41. De sociale dialoog over de digitale transformatie van bedrijven en de gevolgen daarvan voor de arbeidsomstandigheden aan te moedigen en de mensgerichte benadering van het gebruik van artificiële intelligentie, algoritmen en digitalisering te bevorderen, met inachtneming van de individuele en collectieve rechten van werknemers.
42. De ontwikkeling te bevorderen van groene collectieve onderhandelingen op Europees, intersectoraal, sectoraal en bedrijfsniveau bij de uitvoering van de groene transitie. Daarbij moeten de nationale collectieveonderhandelingssystemen volledig worden gerespecteerd en kunnen kwesties worden aangepakt zoals: de nieuwe werkgelegenheidskansen en het creëren van groene banen; de gevolgen van de groene transitie voor de territoriale en sociale cohesie; de transities tussen verschillende bedrijfstakken; de nodige bij- en nascholing, opleiding en omscholing van werknemers; de maatregelen die nodig zijn voor de groepen werknemers en gebieden die het kwetsbaarst zijn voor de veranderingen als gevolg van de groene transitie; gezondheid en veiligheid op het werk; arbeidsvoorwaarden; mobiliteit in de zin van reizen naar de werkplek; en het aanbieden van adequate opleiding en specialisatie voor de sociale partners.

Referenties

1. EU interinstitutioneel

- Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT>
- Europese pijler van sociale rechten, op 17 november 2017 afgekondigd door het Europees Parlement, de Raad en de Commissie.
https://commission.europa.eu/publications/european-pillar-social-rights-booklet_nl

2. EU-wetgeving

- Richtlijn 2001/86/EG van de Raad van 8 oktober 2001 tot aanvulling van het statuut van de Europese vennootschap met betrekking tot de rol van de werknemers.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001L0086>
- Richtlijn 2002/14/EG van het Europees Parlement en de Raad van 11 maart 2002 tot vaststelling van een algemeen kader betreffende de informatie en de raadpleging van de werknemers in de Europese Gemeenschap.
[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H0627\(04\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H0627(04))
- Richtlijn 2003/72/EG van de Raad van 22 juli 2003 tot aanvulling van het statuut van een Europese coöperatieve vennootschap met betrekking tot de rol van de werknemers.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003L0072>
- Richtlijn 2009/38/EG van het Europees Parlement en de Raad van 6 mei 2009 inzake de instelling van een Europese ondernemingsraad of van een procedure in ondernemingen of concerns met een communautaire dimensie ter informatie en raadpleging van de werknemers.
<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:122:0028:0044:NL:PDF>
- Richtlijn (EU) 2019/2121 van het Europees Parlement en de Raad van 27 november 2019 tot wijziging van Richtlijn (EU) 2017/1132 met betrekking tot grensoverschrijdende omzettingen, fusies en splitsingen.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L2121>

- Aanbeveling van de Raad van 16 juni 2022 inzake het garanderen van een rechtvaardige transitie naar klimaatneutraliteit.

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H0627\(04\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H0627(04))

- Aanbeveling van de Raad van 12 juni 2023 over de versterking van de sociale dialoog in de Europese Unie.

3. Europees Parlement

- Verslag van het Europees Parlement van 16 december 2021 getiteld "Democratie op het werk: een Europees kader voor de medezeggenschapsrechten van werknemers en de herziening van de richtlijn inzake een Europese ondernemingsraad".

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0331_NL.html

- Resolutie van het Europees Parlement van 2 februari 2023 met aanbevelingen aan de Commissie betreffende de herziening van de richtlijn inzake de instelling van een Europese ondernemingsraad.

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0028_NL.html

- Resolutie van het Europees Parlement van 1 juni 2023 over de versterking van de sociale dialoog.

[Aangenomen teksten – Versterking van de sociale dialoog – donderdag 1 juni 2023 \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023DC0040)

4. Europese Commissie

- Mededeling van de Commissie over de versterking van de sociale dialoog in de Europese Unie: het volledige potentieel van de sociale dialoog benutten om de transities in goede banen te leiden

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023DC0040>

5. Verenigde Naties

- Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling.

<https://sdgs.un.org/goals>